

УДК 378.147.091.12.011.3

UDC 378.147.091.12.011.3

DOI: [10.31475/ped.dys.2022.33.11](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2022.33.11)

МИКОЛА БАЛУХ,

викладач

*(Україна, Хмельницький, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
вул. Проскурівського підпілля, 139)*

MYKOLA BALUKH,

Lecturer

*(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy
Proskurivskoho Pidpillia St., 139)*

ORCID: [0000-0001-9628-3671](https://orcid.org/0000-0001-9628-3671)

Теоретичні основи професійної підготовки майбутнього вчителя на основі компетентісного підходу

Theoretical Foundations of the Professional Training of a Future Teacher Based on the Competence Approach

У статті висвітлено питання сутності поняття «професійні компетентності майбутнього вчителя».

Визначено, що компетентність – це здатність професійно й ефективно розв'язувати ті чи інші проблеми, які виникають у процесі життєдіяльності будь-якої людини.

Систематизовано чотири блоки в структурі поняття: професійні психологічні та педагогічні знання; професійні педагогічні вміння; професійні психологічні позиції, установки вчителя; особистісні властивості, що забезпечують оволодіння вчителем професійними знаннями та вміннями.

З'ясовано, що системними характеристиками професійних компетентностей учителя є його особистісні якості, педагогічна ерудиція, педагогічне мислення, педагогічна інтуїція, педагогічна імпровізація, педагогічна уява, педагогічний оптимізм, педагогічна рефлексія, засвоєння яких у комплексі сприяє реалізації вчителем функцій предметника, діагноста, самодіагноста, методиста, суб'єкта своєї педагогічної праці, є важливими показниками професійних компетентностей

Ключові слова: *компетентність, компетентісний підхід, педагогічні компетентності, професійні компетентності майбутнього вчителя.*

The article studies the essence of the concept of «professional competence of a future teacher».

It was determined that, in a broad sense, competence is interpreted as a level of the formation of person's social and practical experience, a level of learning social and individual forms of activity, which enables the individual to function successfully in the society within the limits of his abilities and status. Competence is the ability to solve professionally and effectively certain problems that arise during the life of any person.

Analysis of the approaches to the definition of the concept of competence suggested by other authors in the psychological and pedagogical literature was carried out. It was concluded that the existing interdisciplinary exchange of opinions regarding the understanding of "competence" enables researchers to substantiate and form a new meaning of the concept, based on the goals and interests of certain studies.

The structure of the competences is defined as internal, potential, hidden psychological newly obtained knowledge, skills, action algorithms, systems of values and relationships that manifest themselves in human competence.

On the basis of theoretical and empirical studies, it was analyzed that professional competence is a subject of special study. Four blocks in the structure of the concept are systematized: professional, psychological and pedagogical knowledge; professional pedagogical skills; professional psychological attitudes and settings of a teacher; personal qualities that ensure the mastery of professional knowledge and skills by the teacher.

It was established that the systemic characteristics of teacher's professional competencies are his personal qualities (pedagogical self-awareness, individual style, creativity), pedagogical knowledge, pedagogical thinking, pedagogical intuition, pedagogical improvisation, pedagogical imagination, pedagogical optimism, pedagogical reflection, mastering of which in the complex contributes to the teacher's implementation of the functions of an educator, diagnostician, self-diagnostician,

methodologist, the subject of the pedagogical work, which are important components of professional competencies.

Keywords: *competence, competent approach, pedagogical competencies, professional competencies of a future teacher.*

Вступ / Introduction. Епоха глобалізаційних та інформаційних перетворень у сучасному світі та суспільстві зумовлює необхідність інноваційних підходів до професійної підготовки педагогічних кадрів, що ґрунтується на затребуваності компетентної освіти, яка є «інструментом поєднання «освіти для всіх» з «освітою для кожного». Це передбачає перехід від «навчання усіх усього» до оволодіння кожним учнем навчальними досягненнями на такому рівні, що дозволяє йому успішно вчитися далі, застосовувати набуті знання і вміння у власному досвіді» (Савченко, 2012).

У контексті нашого дослідження необхідно з'ясувати сутність поняття «компетентність». Аналіз психолого-педагогічних досліджень та висвітлення основних підходів до даного трактування дали нам можливість з'ясувати його сутність.

Мета та завдання / Aim and Tasks. Метою поданої публікації є визначення теоретичних основ професійної підготовки майбутнього вчителя та сутності поняття «професійні компетентності майбутніх учителів».

Методи / Methods. Для реалізації мети нами було застосовано систему взаємопов'язаних методів дослідження, зокрема: аналіз, синтез, порівняння, класифікація, та узагальнення інформації з науково-педагогічних джерел в аспекті досліджуваної проблеми; системно-структурний аналіз при обґрунтуванні теоретичних основ професійної підготовки майбутнього вчителя на основі компетентного підходу.

Результати / Results. Проаналізувавши наукову джерельну базу можна виокремити основні шляхи щодо визначення і трактування поняття компетентності:

– *загальнокультурний* підхід (Хоружа, 2003) в основі якого закладено культуру педагогічної взаємодії, що базується на системі знань та досвіду, на принципах моралі та цінностей;

– *соціально-психологічний* підхід (Макаренко, 2001) – автори трактують визначення «компетентність» на основі соціальної взаємодії індивідів, результатом якої визначається складова поняття – комунікативна компетентність;

– *психолого-педагогічний* підхід (Зязюн, Крамущенко, Кривонос, 1997) має такі взаємопов'язані аспекти: функціональний і особистісний (педагогічна майстерність та професійний розвиток як компонент, що передбачає наявність знань і вмінь для вирішення професійних педагогічних завдань); зміст визначених понять передбачає: спеціальну компетентність (здатність проєктувати власний професійний розвиток), соціальну компетентність (здатність до колективної дії), особистісну компетентність (саморозвиток та самовдосконалення, «навчання впродовж життя»), індивідуальну компетентність (шляхи самореалізації);

– *психолінгвістичний* підхід (Чепелева, 1999), побудований на принципах мовленнєвої діяльності, що передбачає систему вмінь і навичок комунікативного орієнтування при спілкуванні, необхідність вибору змісту та відповідних засобів для передачі та одержання зворотного зв'язку;

– *акмеологічний* підхід (Данилова, 2007), (Дубасенюк, 2010), (Зязюн, 2001) передбачає визначення поняття «компетентність» як професійне самовдосконалення особистості та інтегративний результат акмеологічної культури фахівця, що зумовлюють потребу особистості в активному саморозвитку;

– *компетентнісний* підхід (John Raven, 2012), що реалізується сукупністю та структурованістю загальних компетентностей та визначається результативністю навчання; при цьому «компетентність» розглядають як загальну здатність і готовність особистості людини до діяльності, що ґрунтується на знаннях, вмінні і досвіді, що формуються в процесі навчання;

– *творчий* підхід (Бібік, Єрмаков, Овчарук, 2005) – це спільна творчість, яка розглядається в аспекті продуктивної й гармонійної, організованої спільної взаємодії певної групи суб'єктів для виконання творчих проєктів, що мають певну суспільну цінність. Вони поділяються на наступні компетентності: компетентність щодо вирішення творчих завдань і соціально-психологічна компетентність;

– *суб'єктний* підхід (Овчарук, 2004) передбачає, що поняття «компетентність» визначається як оцінювальна категорія, яка характеризує здатність людини планувати та виконувати ефективні дії щодо раціональних способів досягнення мети. Розумінням суті завдань, набутим досвідом, оволодінням знаннями, вмінням ефективного підбору засобів та способів діяльності, відповідальністю обумовлена ця компетентність;

– *соціально-когнітивний* підхід (Духневич, 2011), (Сіверс, 2012) визначає здатність індивіда, що ґрунтується на особистісному інтелекті та дає можливість вирішувати завдання, необхідні для

досягнення поставленої мети.

Таким чином, термін «компетентність» має певну структуру, а саме: визначає «знання, уміння, навички»; по-друге, він визначає ефективність підготовки висококваліфікованого фахівця, що є реальною метою даного процесу. По-третє, компетентність вимагає постійного навчання та вдосконалення, оволодіння інноваціями для постійного професійного розвитку, активної діяльності. По-четверте, потребує удосконалення знань та вмінь, як змістових та процесуальних компонентів, розуміти сутність проблеми та вирішувати практично.

Проаналізувавши підходи до визначення поняття компетентності, що пропонуються авторами в психолого-педагогічній літературі, можна зробити висновок, що існуючий міждисциплінарний обмін думками щодо розуміння «компетентності» дає можливість дослідникам обґрунтувати та сформулювати новий зміст поняття, виходячи з цілей та інтересів певних досліджень. Саме тому на сьогодні використовуються різноманітні визначення компетентності які різняться між собою за своєю природою, специфікою розуміння сутності й змісту поняття. Це дає можливість обґрунтувати сутність компетентності, що повинна будуватися на різних засадах, які взаємодоповнюватимуть одна одну й навіть зможуть конкурувати між собою.

Аналіз трактувань поняття «компетентність» дозволяє визначити структуру компетентностей і складових, що входять до кожної з цих компонентів. Зважаючи на те, що знання, вміння, алгоритми дій, систем цінностей та відносин – це компетентності, можна означити основні з них.

Усього можна виокремити 10 основних компетентностей, поділених на три групи (Тараненко, 1996, с.57–59):

1. Компетентності, що включають знання про людину як особу, суб'єкт діяльності, спілкування:
 - 1) компетентності здоров'язбереження: здоровий спосіб життя, дотримання його норм, знання та дотримання правил особистої гігієни та гігієни побуту, фізична культура, свобода, відповідальність за вибір способу життя;
 - 2) компетентності ціннісно-сміслової орієнтації: цінності життя; цінності культури (література, живопис, кіно, театр, музика), цінності науки (природничі, суспільні, історії цивілізацій, своєї країни, науково-технічний прогрес); виробництва; релігії;
 - 3) компетентності інтеграції: систематизації знань та актуалізації знань, розширення та збільшення накопичених знань;
 - 4) компетентності громадянськості: знання про права та обов'язки громадянина; свободу та відповідальність, гідність, обов'язок; знання та гордість за символи держави (герб, прапор, гімн);
 - 5) компетентності самовдосконалення, саморозвитку, особистісної та предметної рефлексії: сенс життя; професійне вдосконалення; мовленнєва культура.
2. Компетентності щодо соціальної взаємодії людини та соціального середовища:
 - 6) компетентності соціальної взаємодії: з сім'єю, друзями, колективом, партнерами, суспільством, вирішення конфліктних ситуацій, повага та толерантність, соціальна мобільність;
 - 7) компетентності у спілкуванні: усному, письмовому, веденні діалогу, монологу, знання та дотримання традицій, етикету; ділової переписки; діловодства, бізнес-мови; крос-культурне спілкування; іншомовне спілкування, комунікативні завдання.
3. Компетентності щодо діяльності людини:
 - 8) компетентності пізнавальної діяльності: пізнання, дослідження, інтелектуальна діяльність; вирішення пізнавальних завдань; вирішення нестандартних ситуацій;
 - 9) компетентності діяльності: гра, вчення, праця, планування, проектування, моделювання, науково-дослідницька діяльність;
 - 10) компетентності щодо інформаційних технологій: пошук, запис, збереження, опрацювання повідомлень; перетворення даних, використання мережі Інтернет, соціальних мереж, навчальних платформ.

Якщо визначити ці компетентності як актуальні, вони повинні включати такі характеристики, як: мотиваційний аспект (готовність до діяльності); когнітивний аспект (володіння знаннями змісту діяльності); поведінковий аспект (досвід прояву компетентності у різноманітних стандартних та нестандартних ситуаціях); ціннісно-смісловий аспект (ставлення до змісту компетентності та об'єкта її застосування); емоційно-вольова регуляція процесу та результату прояву компетентності.

Аналізуючи трактування компетентності ми визначаємо її зв'язок з підвищенням якості освіти в цілому, її гуманізацією та новою парадигмою результатів освіти. Компетентність – це здатність професійно й ефективно розв'язувати ті чи інші проблеми, які виникають у процесі життєдіяльності будь-якої людини. Формальна освіта (у закладах освіти) чи неформальна (у родині, громадах, суспільстві) підвищує можливості професійної та особистісної реалізації: працевлаштування, підвищення рівня доходів, покращення соціального статусу, та озброює людей навичками подолання особистих та суспільних проблем.

Обговорення / Discussion. Проаналізувавши весь попередній досвід з вивчення цієї

проблеми в педагогічній науці, дослідники запропонували три етапи становлення компетентнісного підходу (competence-based education) в зарубіжній та вітчизняній педагогічній науці (Бібік, 2005)

I етап (1960 – 1970 рр.).

Р. Уайт доповнив категорію компетентностей особистісними складовими, включаючи мотивацію (White, 1959).

На першому етапі було введено в науковий обіг категорію «компетентність», закладено основи розмежування понять компетенція та компетентність. У цей же час вводиться поняття «комунікативна компетентність» (Д. Хаймс).

II етап (1970 – 1990 рр.)

Поняття компетентність використовується в теорії та практиці навчання, комунікації, менеджменті.

У 1984 р. Дж. Равен визначає компетентність як явище, «що складається з великої кількості компонентів, багато з яких є відносно незалежними, частина з них належить до когнітивної сфери, частина – до емоційної. Ці компоненти можуть замінити один одного в якості складових ефективно поведінки» (John Raven, 2012).

Дж. Равен виокремлює 37 видів компетентностей, у яких широко представлені категорії «мислення», «готовність», «здібність», а також психологічні якості «відповідальність», «упевненість», «самостійність».

На цьому етапі поняття компетентність уточнюється, його починають використовувати для визначення результатів процесу освіти. Визначається структура професійно-педагогічної компетентності.

III етап (1990 – дотепер).

Компетентнісний підхід у системі освіти тісно пов'язаний з визначенням концепції «ключових компетентностей».

Радою Європи в 1996 р. були сформульовані «компетентності, якими повинна володіти кожна молода особистість:

- політичними та соціальними, що дозволяють їй толерантно ставитися до інших точок зору, мирним шляхом вирішувати будь-які конфліктні ситуації;
- міжкультурними, які дозволяють особистості жити в умовах багатокультурного суспільства й поважно ставитися до інших народів та їхніх традицій;
- комунікативними, що дозволяють людині результативно спілкуватися з іншими людьми;
- інформаційними, які відображають міру оволодіння інформаційними технологіями;
- компетентностями самоосвіти, через які реалізуються прагнення молодої особистості активно самовдосконалюватися протягом усього життя» (Стратегія..., 2003).

Загальна феноменологія компетентності вчителя знайшла висвітлення в роботах М. Жалдака, Ю. Рамського, О. Савченко, В. Стрельнікова, М. Чошанова та ін. Так, науковці, вважають професійну компетентність предметом спеціального вивчення. Автори виокремлюють чотири блоки в структурі поняття: «професійні психологічні та педагогічні знання; професійні педагогічні вміння; професійні психологічні позиції, установки вчителя; особистісні властивості, що забезпечують оволодіння вчителем професійними знаннями та вміннями» (Жалдак, 2009).

Л. Хоружа в поняття педагогічної компетентності включає знання, уміння, навички, а також засоби їх реалізації, саморозвитку особистості людини (Хоружа, 2003). Автор наведених робіт виокремлює: діяльнісну й комунікативну підструктури комунікативної компетентності.

Автори досліджень питання компетентності безпосередньо пов'язуються з професіоналізмом.

Більшість науковців вважають, що «компетентність» охоплює знання, уміння й навички, а також прийоми й способи, необхідні для певної діяльності (Дубасенюк, 2010), (Зязюн, 2001), (Савченко, 2012).

У вітчизняну наукову та освітянську сферу поняття «компетентність» увійшло на основі європейських традицій освіти більше тридцяти років тому. Хоча на сьогодні відсутня однаковість щодо його змісту серед дослідників, що й досі викликає наукові суперечки.

Проаналізувавши наявну наукову базу ми можемо зробити висновок щодо визначення поняття «компетентності» як здатності людини застосовувати свої знання (Г. Халлаш); здатності, що ґрунтується на досвіді або знаннях, що базуються на практичній діяльності або навчанні (Дж. Куллахан); навичках й умінні, які особистість може використовувати в різних життєвих ситуаціях та в контексті опанування нових викликів (Ж. Перре) (Життєва..., 2003, с. 107 – 108).

Значна кількість вітчизняних дослідників, на відміну від зарубіжних, намагаються змінити зміст поняття «компетентність». На їхню думку, крім знань і вмінь у певній галузі, необхідно враховувати ще й цінності, мотиви, ставлення тощо.

Прикладом може слугувати трактування О. Пометун, яка визначає зміст компетентності

«спеціальним шляхом структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, які набуваються особистістю в процесі навчання. Вони дозволяють їй визначати, тобто ідентифікувати й розв'язувати незалежно від контексту (від ситуації) проблеми, що є характерними для певної сфери діяльності» (Овчарук, 2004, с. 18).

Висновки / Conclusions. Науковцями визначено, що до особистісних характеристик майбутнього вчителя належить гуманізм, духовна культура, демократизм, комунікативність, організаторський талант. На їхню думку, компетентність можна трактувати не лише як належну поінформованість, а й відповідний стиль професійно-педагогічної діяльності, яка ґрунтується на знаннях і набутому практичному досвіді. Компетентність є важливим аспектом і передбачає постійне вдосконалення інтелектуального й практичного досвіду. Компетентність послуговує щаблем педагогічної майстерності та рушійною силою пошуку ефективних шляхів підвищення професійного становлення особистості фахівця.

Професійна компетентність вчителя здійснюється через педагогічну діяльність, педагогічне спілкування, та його особистісні якості, а отже, таким чином досягаються вагомі результати в освітньому процесі (Чошанов, 2003, с. 44). Складниками та системними характеристиками професійних компетентностей вчителя є його особистісні якості, педагогічні ередичія, мислення, інтуїція, імпровізація, уява, оптимізм, рефлексія, що у комплексі є важливими структурними компонентами професійних компетентностей (Чошанов, 2003, с. 47-49).

Отже, поняття «компетентність» розглядається як складова загальної культури людини. Професійна компетентність – це складник професійної культури фахівця, його професіоналізм. Відтак, професійна компетентність та загальна компетентність співвідносяться як частина й ціле.

Список використаних джерел і літератури:

- Данилова, Г. С. (2007). Вершини професіоналізму педагога як акмеологічний синтез його компонентів. *Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології*, 3, 57–62. [In Ukrainian].
- Дубасенюк, О. А. (2010). Фундаментальна акмеологія: засади вдоскралення професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. *Акмеологія в Україні*. (1). 18-25. [In Ukrainian].
- Зязюн, І. А. (2001). Неперервна освіта як основа соціального поступу. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика*. (1). 15-23. [In Ukrainian].
- Духневич, В. М. (2011). Особливості конструювання кейсів для когнітивно орієнтованих тренінгів спілкування. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. (27(30)). 234-243. [In Ukrainian].
- Жалдак, М. І., Рамський, Ю. С. & Рафальська, М. В. (2009). Модель системи соціально-професійних компетентностей вчителя інформатики. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. (14). 5–12. [In Ukrainian].
- Сохонь, Л. В. & Єрмаков, І. Г. (ред.) (2003). *Життєва компетентність особистості*. Київ: Богдана. [In Ukrainian].
- Бібік, Н. М., Єрмаков, І. Г., ... Овчарук, О. В. (2005). *Компетентнісна освіта: від теорії до практики*. Київ: Плеяди. [In Ukrainian].
- Овчарук, О. В. (ред.) (2004). *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ: «К.І.С.». [In Ukrainian].
- Корсак, К. В. (2001). Про роль учителя в освіті XXI ст.. *Початкова школа*. (4). 11-16. [In Ukrainian].
- Макаренко, С. С. (2001) *Психологічні умови розвитку комунікативної компетентності учителя* (автореф. дис. ... кандидата психол. наук). Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ, Україна. [In Ukrainian].
- Зязюн, І. А., Крамущенко, Л. В. & Кривонос, І. Ф. (1997). *Педагогічна майстерність*. Київ: Вища школа. [In Ukrainian].
- Савченко, О. Я. (2012). Компетентнісна спрямованість нових навчальних програм для початкової школи. *Початкова школа*. (12). 1-6. [In Ukrainian].
- Сіверс, З. Ф. (2012). Особливості застосування прийомів підвищення ефективності зворотного зв'язку в процесі фахового удосконалення вчителів. *Психологічні перспективи*. (Спец. випуск «Психологія професійної діяльності працівників соціальної сфери»). 265-272. [In Ukrainian].
- Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики*. (2003). Київ: «К.І.С.». [In Ukrainian].
- Стрельников, В. Ю. (1995) *Розвиток професійної компетентності вчителів у закладах післядипломної освіти* (дис. ... канд. пед. наук). Інститут педагогіки та психології професійної освіти АПН України. Київ, Україна. [In Ukrainian].
- Тараненко, І. Г. (1996). Компетентність – вимога сучасності. *Світло*. (1). 57- 59. [In Ukrainian].
- Чепелева, Н. В. (1999). Формування професійної компетентності в процесі вузівської підготовки психолога-практика. *Актуальні проблеми психології*. (19). 271-278. [In Ukrainian].
- Чошанов, М. М. (2003). Професійно-педагогічні компетентності : сутність поняття. *Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Педагогіка та психологія*. (273). 43-49. [In Ukrainian].
- Хоружа, Л. Л. (2003). *Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів : теорія і практика*. Київ: Преса України. [In Ukrainian].
- Raven, J. (2012). Competence, Education, Professional Development, Psychology, and Socio-Cybernetics.

Continuing Education: Types, Roles, and Societal Impacts. Вилучено з http://www.eveonsociety.co.uk/resources/CPDAPA_REVISIED_FULL_VERSION.pdf [in English].

White, R. W. (1959). Motivation reconsidered: The concept of competence. *Psychological review*. (66). 297-333. <https://doi.org/10.1037/h0040934> [in English].

References:

Danylova, H. S. (2007). Vershyny profesionalizmu pedahoha yak akmeolohichnyy syntez yoho komponentiv. *Pedahohika vyshchoyi shkoly: metolohiya, teori, tekhnolohiya*. (3). 57-62. [In Ukrainian].

Dubasenyuk, O. A. (2010). Fundamental'na akmeolohiya: zasady vdoskrnalennya profesiyno-pedahohichnoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv. *Akmeolohiya v Ukrayini*. (1). 18-25. [In Ukrainian].

Zyazyun, I. A. (2001). Neperervna osvita yak osnova sotsial'noho postupu. *Neperervna profesiyna osvita : teoriya i praktyka*. (1). 15-23. [In Ukrainian].

Dukhnevych, V. M. (2011). Osoblyvosti konstruyuvannya keysiv dlya kohnityvno oriyentovanykh treniniv spilkuvannya. *Naukovi studiyi iz sotsial'noyi ta politychnoyi psykholohiyi*. (27(30)). 234-243. [In Ukrainian].

Zhaldak, M. I., Rams'kyu, YU. S. & Rafal's'ka, M. V. (2009). Model' systemy sotsial'no-profesiynnykh kompetentnostey vchytelya informatyky. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya № 2. Komp'yuterno-oriyentovani systemy navchannya*. (14). 5-12. [In Ukrainian].

Sokhon', L. V. & Yermakov, I. H. (red.) (2003). Zhyttyeva kompetentnist' osobystosti. Kyiv: Bohdana. [In Ukrainian].

Bibik, N. M., Yermakov, I. H., ... Ovcharuk, O. V. (2005). *Kompetentnisna osvita: vid teoriyi do praktyky*. Kyiv: Pleyady. [In Ukrainian].

Ovcharuk, O. V. (red.) (2004). *Kompetentnisnyy pidkhid u suchasniy osviti: suitovyy dosvid ta ukrayins'ki perspektyvy*. Kyiv: «K.I.S.». [In Ukrainian].

Korsak, K. V. (2001). Pro rol' uchytelya v osviti KHKHI st.. Pochatkova shkola. (4). 11-16. [In Ukrainian].

Makarenko, S. S. (2001) *Psykholohichni umovy rozvytku komunikatyvnoyi kompetentnosti uchytelya* (avtoref. dys. ... kandydata psykol. nauk). Instytut psykholohiyi imeni H.S. Kostyuka NAPN Ukrayiny. Kyiv, Ukrayina. [In Ukrainian].

Zyazyun, I. A., Kramushchenko, L. V. & Kryvonos, I. F. (1997). *Pedahohichna maysternist'*. Kyiv: Vyshcha shkola. [In Ukrainian].

Savchenko, O. YA. (2012). Kompetentnisna spryamovanist' novykh navchal'nykh prohram dlya pochatkovoyi shkoly. *Pochatkova shkola*. (12). 1-6. [In Ukrainian].

Sivers, Z. F. (2012). Osoblyvosti zastosuvannya pryomiv pidvyshchennya efektyvnosti zvorotnoho zv'yazku v protsesi fakhovoho udoskonalennya vchyteliv. *Psykholohichni perspektyvy*. (Spets. vypusk «Psykholohiya profesiynoyi diyal'nosti pratsivnykiv sotsial'noyi sfery»). 265-272. [In Ukrainian].

Stratehiya reformuvannya osvity v Ukrayini : rekomendatsiyi z osvith'oyi polityky. (2003). Kyiv: «K.I.S.». [In Ukrainian].

Strel'nikov, V. YU. (1995) *Rozvytok profesiynoyi kompetentnosti vchyteliv u zakladakh pislyadyplomnoyi osvity* (dys. ... kand. ped. nauk). Instytut pedahohiky ta psykholohiyi profesiynoyi osvity APN Ukrayiny. Kyiv, Ukrayina. [In Ukrainian].

Taranenko, I. H. (1996). Kompetentnist' – vymoha suchasnosti. *Svitlo*. (1). 57- 59. [In Ukrainian].

Chepelyeva, N. V. (1999). Formuvannya profesiynoyi kompetentnosti v protsesi vuzivs'koyi pidhotovky psykholoha-praktyka. *Aktual'ni problemy psykholohiyi*. (19). 271-278. [In Ukrainian].

Choshanov, M. M. (2003). Profesiyno-pedahohichni kompetentnosti : sutnist' ponyattya. *Naukovyy visnyk Chernivets'koho un-tu. Pedahohika ta psykholohiya*. (273). 43-49. [In Ukrainian].

Khoruzha, L. L. (2003). *Etychna kompetentnist' maybutn'oho vchytelya pochatkovykh klasiv : teoriya i praktyka*. Kyiv: Presa Ukrayiny. [In Ukrainian].

Raven, John. (2012). Competence, Education, Professional Development, Psychology, and Socio-Cybernetics. *Continuing Education: Types, Roles, and Societal Impacts.* Вилучено з http://www.eveonsociety.co.uk/resources/CPDAPA_REVISIED_FULL_VERSION.pdf [in English].

White, R. W. (1959). Motivation reconsidered: The concept of competence. *Psychological review*. (66). 297-333. <https://doi.org/10.1037/h0040934> [in English].

Дата надходження статті: «01» листопада 2022 р.

Стаття прийнята до друку: «21» листопада 2022 р.

Балух Микола – викладач кафедри туризму, теорії та методики фізичної культури та валеології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Balukh Mykola – Lecturer of the Department of Tourism, Theory and Methods of Physical Culture and Valeology of Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy

Цитуйте цю статтю як:

Cite this article as:

Балух, М. (2022). Теоретичні основи професійної підготовки майбутнього вчителя на основі компетентісного підходу. *Педагогічний дискурс, 33*, 81–86. [doi: 10.31475/ped.dys.2022.33.11](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2022.33.11).

Balukh, M. (2022). Theoretical Foundations of the Professional Training of a Future Teacher Based on the Competence Approach. *Pedagogical Discourse, 33*, 81–86. [doi: 10.31475/ped.dys.2022.33.11](https://doi.org/10.31475/ped.dys.2022.33.11).